

UOT 330:004

Cəbrayilova Z.Q.

AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu, Bakı, Azərbaycan
depart15@iit.ab.az

ELEKTRON DÖVLƏTDƏ İNSAN RESURSLARININ FORMALAŞMASI: MÖVCUD TƏCRÜBƏ, PROBLEMLƏR VƏ PERSPEKTİVLƏR

Məqalədə elektron dövlətdə (e-dövlətdə) insan resurslarının formalaşmasına dair mövcud təcrübə şərh olunur, e-dövlətin inkişaf indeksinin bir komponenti kimi insan resurslarının indikatorları analiz olunur. İnsan resurslarının formalaşması məsələləri təsnifləşdirilməklə araşdırılır, bu məsələlərin həlli istiqamətində mövcud problemlər və Azərbaycandakı vəziyyət şərh edilir.

Açar sözlər: e-dövlət, insan resursları, e-dövlətin inkişaf indeksi, insan resursları indeksi, kadr hazırlığı, əhalinin İKT savadlılığı.

Giriş

Bu gün ölkəmizdə e-dövlət quruculuğu yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub və elektronlaşdırılan hər bir xidmət ölkə əhalisinin rifahına və firavanlığına xidmət edir [1]. Hazırda vətəndaşlar elektron dövlətin yaratdığı imkanlardan, elektron xidmətlərdən istifadə edirlər, rəsmi sənədlərin verilməsi, vergi və gömrük bəyannamələrinin, statistik hesabatların təqdim olunması, məşğulluq orqanları vasitəsilə iş axtarışı, ali məktəblərə və dövlət qulluğuna qəbul üzrə elektron ərizələrin qəbulu və s. ölkəmizdə uğurla tətbiq edilməkdədir [2].

E-dövlət xidmətlərindən istifadə edənlər dövlət orqanları ilə qarşılıqlı əlaqə və elektron müraciət etmək imkanları əldə ediblər. Vətəndaşlar İnternet vasitəsi ilə müxtəlif sənədlər: şəhadətnamələr, lisenziyalar, sertifikatlar, qarşılıqlı razılıq və s. əldə edə bilir, eyni zamanda, dövlət orqanlarının təqdim etdiyi xidmətlərdən yararlanaraq, onlayn ödənişlər edə bilirlər. Təsadüfi deyil ki, BMT-nin apardığı tədqiqatın nəticəsinə uyğun olaraq, 2014-cü ildə e-dövlətin inkişaf səviyyəsinə görə dünya ölkələri üzrə reyting cədvəlində Azərbaycan 193 ölkə arasında 68-ci yeri tutmuşdur. Qeyd edək ki, reytingdə Azərbaycan bu sahədə daha çox təcrübəsi olan Serbiya, Çin, Türkiyə, Bolqarıstan və s. kimi ölkələrdən öndədir [1].

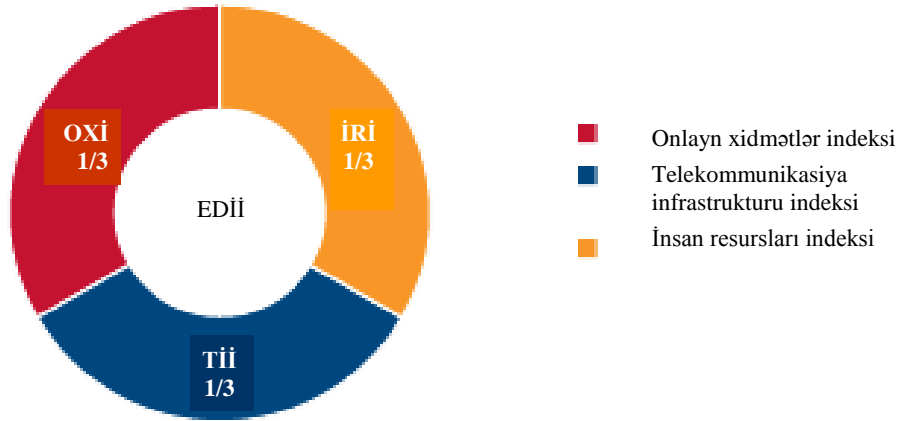
Bu gün qloballaşan dünyada ölkələrin rəqabət qabiliyyətinin, ilk növbədə, onların İKT-dən səmərəli istifadəsi ilə müəyyənləşdiyini və İKT-nin inkişafının ölkənin intellektual və elmi potensialının vacib göstəricilərindən olduğunu nəzərə alsaq, əminliklə demək olar ki, bu gün Azərbaycan rəqabətqabiliyyətli intellektual və elmi potensiala malikdir [3]. Bu intellektual və elmi potensialın daha da gücləndirilməsi insan resurslarına diqqəti artırır. İnsan resursları maddi və mənəvi dəyərlərin istehsalında insanın əmək qabiliyyətliyini təyin edən müxtəlif biliklər, bacarıq və vərdislər toplusudur [4]. Bu baxımdan, təşkilatın, regionun, sahənin, ölkənin insan resursları fərqləndirilir. İndi təşkilatlarda insana adi işçi kimi baxılmır, o, həmin təşkilatın strateji resursudur, rəqabətə davamlılığının əsasıdır. Milli səviyyədə insan resursları hər bir dövlətin iqtisadi inkişafının başlıca göstəricisidir, dövlətin əmək resurslarının savadını, əhalinin intellektual və idarəetmə biliklərini, vasitələrini özündə əks etdirir. İnsan resursları cəmiyyətin gələcək inkişafı üçün, innovasiya və biliklər iqtisadiyyatının formalaşmasının və inkişafının başlıca amilidir.

E-dövlətdə insan resursları ölkədə İKT üzrə təhsilin səviyyəsi, əhalinin İKT-dən istifadə bacarığı, İnternet və e-dövlət xidmətlərindən istifadə motivasiyası ilə müəyyən edilir [5]. Odur ki, ölkədə e-dövlət quruculuğunun inkişafı onun 3 əsas komponentindən biri olan insan resurslarının formalaşması məsələlərinin öyrənilməsini, onların analiz edilməsini, bu istiqamətlərdə əldə olunan nəticələrin və problemlərin təhlil olunmasını zəruri edir.

E-dövlətdə insan resursları

E-dövlətin formalaşdırılması hakimiyyət orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın, informasiya azadlığının təmin olunmasına, hakimiyyət orqanlarının fəaliyyətində səmərəliliyin yüksəldilməsinə, demokratiyanın inkişafına və insan hüquqlarının təmin olunmasına, fiziki imkanlarından asılı olmayaraq, vətəndaşların dövlətin idarə olunmasında yaxından iştirakına, onlayn mühitdə dövlət xidmətlərinin göstərilməsinə imkan verir. BMT-nin e-dövlətin inkişafı ilə bağlı metodikasında e-dövlətin inkişaf indeksi (EDİİ) aşağıdakı üç indekslə xarakterizə olunur [6–8]:

- Onlayn xidmətlər (dövlət veb-saytları) indeksi (OXİ);
- Telekommunikasiya infrastrukturunu indeksi (Tİİ);
- İnsan resursları indeksi (İRİ).

Şəkil 1. Elektron dövlətin inkişaf indeksinin komponentləri

BMT-yə üzv olan 193 ölkənin hər birinin İnternet təmsilçiliyi ilə bu ölkələrdəki milli veb-saytlar, e-dövlət siyasəti və strategiyasının, bütövlükdə, dövlətdə, konkret xidmət sektorlarında istifadəsi ekspertlər tərəfindən qiymətləndirilir. Riyazi olaraq EDİİ OXI, Tİİ və İRİ-nin normallaşdırılmış qiymətlərinin orta çəkiliyinə bərabər olur (Şəkil 1). Yəni:

$$EDİİ = 1/3 (OXİ_{normallaş.} + Tİİ_{normallaş.} + İRİ_{normallaş.})$$

Hər bir indeks özü çoxlu göstəricilərlə müəyyən olunur və bu göstəricilər də ayrı-ayrılıqda təhlil olunur, ölkə üzrə vəziyyət qiymətləndirilir.

Aşağıda e-dövlətdə **insan resursları indeksini müəyyən edən** indikatorlar verilmişdir:

- Təhsillə bağlı indikator;
- Ali təhsillə bağlı indikator;
- Əhalinin savadlılığı indikatoru;
- Şagirdlərin İKT savadlılığı indikatoru;
- Tələbələrin İKT savadlılığı indikatoru;
- Dövlət qulluqçularının İKT üzrə ümumi bilik səviyyəsi indikatoru;
- Dövlət müəssisələrində çalışan işçilərin İKT üzrə ümumi bilik səviyyəsi indikatoru;
- Əhalinin İKT üzrə ümumi bilik səviyyəsi indikatoru;
- Əhalinin kompüterdən iş məqsədilə istifadəsi indikatoru;
- Evdə kompüterə sahib olma indikatoru;
- İnternetdən müntəzəm istifadə indikatoru;
- Elektron poçtdan istifadə indikatoru.

Ölkənin insan resursları indeksinin hesablanması üçün növbəti addımda hər bir indikatorun 4 səviyyəyə uyğun qranulyasiyası aparılır. Məsələn, “*İnternetdən müntəzəm istifadə indikatoru*”nun 4 səviyyədə qranulyasiyası aşağıdakı kimidir [6]:

1-ci səviyyə: əhalinin əksəriyyəti heç vaxt İnternet haqqında eşitməyib. Əhalinin 0,5%-dən azı son 3 ayda İnternetdən istifadə edib;

2-ci səviyyə: əhalinin əksəriyyəti heç vaxt İnternet haqqında və kiminsə ondan istifadə etməsi barədə eşitməyib. Əhalinin 0,5%-dən azı bu yaxınlarda İnternetdən istifadə edib və onların da çox az bir qismi daimi istifadəçidir;

3-cü səviyyə: əhalinin əksəriyyəti İnternet barədə eşidib, lakin çox az bir qismi ondan istifadə edib. Əhalinin 10%-dən azı İnternetdən müntəzəm istifadə edir;

4-cü səviyyə: əhalinin əksəriyyəti İnternetdən istifadə edir və ondan istifadə edənlərin bir çoxunu tanıyır. Əhalinin ən azı 10%-i İnternetdən müəyyən zaman fasilələri ilə müntəzəm istifadə edir.

İnsan resursları indeksinin “*şagirdlərin İKT savadlılığı*” indikatorunun 4 səviyyəyə uyğun qranulyasiyası aşağıdakı kimidir:

1-ci səviyyə: məktəblərdə, ümumiyyətlə, kompüter yoxdur;

2-ci səviyyə: kompüter, əsasən, universitetlərdə var, orta hesabla hər universitetə beş kompüter düşür. Onlardan ancaq müəllimlər və inzibati işçilər istifadə edə bilirlər;

3-cü səviyyə: kompüter həm universitetlərdə, həm də məktəblərdə var. Laboratoriyalarda qrup şəklində istifadə üçün nəzərdə tutulmuş 10-15 kompüter var. 4 tələbəyə 1 kompüter düşür.

4-cü səviyyə: əksər məktəb və universitet səviyyəsində kompüterlər əlverişlidir. Hər bir məktəbdə xeyli sayda kompüter laboratoriyaları, həmçinin sinif otaqlarında kompüterlər var, şagirdlər dərindən sonra qalıb onlarda işləmək imkanına malikdirlər və s.

BMT-nin e-dövlətin inkişafı ilə bağlı metodikasında hər bir dövlətin sadalanan göstəricilər üzrə səviyyələri müəyyən edildikdən sonra insan resurslarının keyfiyyət indeksi hesablanır. 2012-ci ilə qədər bu indeks belə hesablanırdı:

$K_{IR}=2/3$ (15 və daha yuxarı yaşda olan əhalinin ümumi sayında savadlıların payı) + $1/3$ (ibtidai, orta və ali (28 yaşa qədər) təhsil alanların ümumi sayında istifadəçi qeydiyyatı olanların payı)

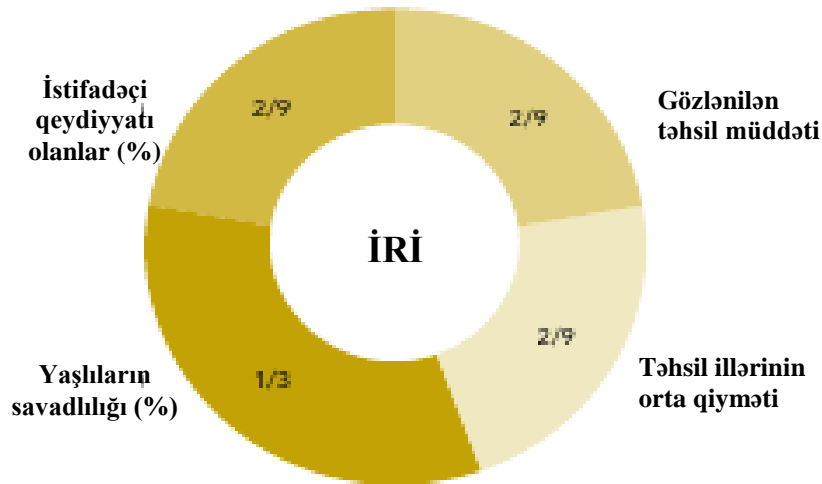
2014-cü ildən **insan resursları indeksinə** daha 2 göstərici əlavə edilmişdir (Şəkil 2). Bu indeksin hesablanması üçün aşağıdakı düstur təklif olunmuşdur [7]:

$K_{IR}=1/3$ (15 və daha yuxarı yaşda olan əhalinin ümumi sayında savadlıların, məqsədli olaraq yazmağı, oxumağı bacaranların payı (%)) + $2/9$ (ibtidai, orta və yaşından asılı olmayaraq ali təhsil alanların ümumi sayında istifadəçi qeydiyyatı olanların payı (%)) + $2/9$ (gözlənilən təhsil müddəti – uşağın məktəbdə təhsil alacağı illərin ümumi sayı, hansı ki, onun nəzərdə tutulan məktəb təhsil illəri məktəbə qəbulunun cari yaş əmsalına uyğun olmalıdır) + $2/9$ (təhsil illərinin orta qiyməti – burada yaşlı nəslin (25 və daha yuxarı yaşda olanların) tam təhsil illərinin orta qiyməti nəzərdə tutulur).

Düsturda sadalananlar e-dövlətdə insan resursları indeksinin komponentlərini təşkil edirlər.

Göründüyü kimi, e-dövlətdə insan resurslarının formalaşması e-dövlət quruculuğunda:

- təhsillə bağlılığın çərçivəsini daha da genişləndirir;
- onlayn xidmət sistemləri və telekommunikasiya infrastrukturunu reallaşdıran İKT mütəxəssislərinin (kadrlarının) hazırlanması problemlərinin həllini özündə ehtiva edir;
- onlayn xidmətlərdən yararlanan insanların və bu xidməti göstərən qurumlardakı dövlət qulluqçularının İKT üzrə biliklərinin artırılması, maarifləndirilməsi məsələlərinin həllini gündəmə gətirir.

Şəkil 2. E-dövlətdə insan resursları indeksinin komponentləri

E-dövlətdə insan resurslarının formalaşdırılması ilə bağlı təhsil məsələləri

İKT-nin təhsildə tətbiqi və inteqrasiyası Azərbaycan vətəndaşlarının bilik və bacarıqlara malik olan yeni nəslinin formalaşmasına birbaşa təsir edən yüksək məsuliyyətli məsələdir və bu məsələnin uğurlu həlli e-dövlətin insan resurslarının formalaşmasına zəmin yaradır [3]. Bu gün ölkəmizdə e-dövlət quruculuğu sahəsində əldə edilən uğurlar vaxtında qəbul olunmuş dövlət proqram və sərəncamlarının məntiqi nəticəsidir. "Azərbaycan Respublikasında ümumtəhsil məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təminatı Proqramı (2005-2007-ci illər)" e-dövlətin insan resurslarının formalaşmasında xüsusi əhəmiyyətə malik olmuşdur [9]. Bu proqramın həyata keçməsi nəticəsində e-dövlətin insan resurslarının formalaşmasının aşağıdakı məsələləri həll olunmuşdur:

- ümumtəhsil məktəblərində müəllimlər İKT-yə dair xüsusi hazırlıq kursları keçmişdir;
- dövlət ali məktəblərinin professor-müəllim heyəti, orta ixtisas təhsil müəssisələrinin müəllimləri İKT-yə dair xüsusi hazırlıq kursları keçmişdir;
- ölkədə İKT-nin təhsil sistemində inteqrasiyası və təhsil prosesinin məzmunca modernləşməsi sahəsində bütün təhsil pillələri üçün İKT üzrə proqramlar hazırlanıb təsdiq edilmiş, distant təhsil üzrə ilk eksperimentlər aparılmışdır;
- ümumtəhsil məktəbləri üçün İKT sahəsində ixtisaslı pedaqoji, həmçinin köməkçi heyət (laborant) kadrlarının hazırlanması üzrə işlər aparılmışdır.

"2008-2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin informasiyalaşdırılması üzrə Dövlət Proqramı"nda yer almış aşağıdakı müddəalar bilavasitə e-dövlətin insan resurslarının formalaşmasına və bu gün uğurlu nəticə əldə olunmasına imkan yaratmışdır [10]:

- təhsil sisteminin pedaqoji və inzibati-idarəetmə heyətinin İKT üzrə savadlılığının artırılmasına yönəldilmiş kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsi;
- bölgələrdə və xüsusilə də, kənd yerlərində və ucqar rayonlarda təhsil müəssisələrinin İKT üzrə kadr təminatının yaxşılaşdırılmasına istiqamətlənmiş tədbirlərin həyata keçirilməsi.

Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində bu gün ölkəmizdə 1765 təhsil müəssisəsi tam şəkildə İnternet və elektron tədris resurslarından istifadə imkanını əldə etmişdir. 2005-2012-ci illər ərzində ümumtəhsil müəssisələrində 112 mindən çox müəllim İKT üzrə hazırlıq kursu keçmişdir. Təhsil Nazirliyinin portalında 5 elektron xidmət təqdim olunur. Bu sahədə fəaliyyətin genişləndirilməsi ilə bağlı kompleks tədbirlər davam etdirilir. Bununla yanaşı, mövcud problemlərin həlli istiqamətində ucqar kəndlərdə müəllimlərin peşə qabiliyyətinin yüksəldilməsi,

İKT biliklərinin mənimsənilməsi məqsədilə ixtisasartırma kurslarının təşkil edilməsi, təlimlərin keçirilməsi işi qarşıda dayanan vacib məsələləridir [11].

E-dövlətdə insan resurslarının formalaşmasının kadr məsələləri

Kadr hazırlığı. Müxtəlif fəaliyyət sahələrində, xüsusilə, dövlət sektorunda İKT üzrə ixtisaslı kadrların çatışmazlığı e-dövlət təşəbbüsünün həyata keçirilməsində ciddi problemdir. Aparılan araşdırmalarda hətta inkişaf etmiş ölkələrdə yüksək ixtisaslı kadr çatışmazlığının artıq xroniki hal olduğu göstərilir [12].

Qeyd edək ki, İKT üzrə kadr çatışmazlığı problemi Azərbaycan üçün də xarakterikdir. Belə ki, 2008-ci ildə “Əmək bazarının informasiya texnologiyaları mütəxəssislər segmentində tələb və təklifin tədqiqi və müvafiq təkliflərin hazırlanması” istiqamətində aparılan tədqiqatlar əsasında müəyyən olunmuşdur ki, hazırda İKT üzrə mütəxəssis kimi çalışanların 26%-i bu sahə ilə heç bir bağlılığı olmayan ixtisas sahələrinin nümayəndələridir və onların arasında fizik, biolog, həkim, hüquqşünas, jurnalist, iqtisadçı, memar, kimyaçı, rus dili və ədəbiyyatı müəlliminə və s. rast gəlmək olar. Təbii ki, bu vəziyyət, bir tərəfdən, İKT sahəsinin ölkə iqtisadiyyatında rolunu və nüfuzunu nümayiş etdirir, İKT üzrə kadrlara tələbat olduğunu göstərir, digər tərəfdən isə, həmin tələbatın ödənilməsi xeyli vəsait tələb edir [13]. Çox maraqlı haldır ki, bu məqam 2013-cü ilin İKT ili elan olunması ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının İKT sahəsində kadr potensialı barədə məlumat sisteminin işlənməsi” layihəsinin icrası çərçivəsində apardığımız tədqiqat nəticəsində də eynilə təkrarlanmışdır, İKT mütəxəssisi kimi çalışanların 26,2%-nin qeyri-ixtisas sahibi olduğu müəyyən olmuşdur.

Kadrların bilik və bacarıqlarının sahə yönümlülüğünün təmin olunması. E-dövlət təşəbbüsü ilə çıxış edən ölkələrin hesabatlarında qeyd edilir ki, dövlət kifayət qədər İKT mütəxəssisinə malik olsa belə, onların baza təhsili əksər hallarda sahə yönümlü olmur, dayanıqlı veb-tətbiqlərin, proqramların hazırlanması üçün kifayət etmir [7, 8, 12].

Qeyd edək ki, kadr hazırlığı ilə bağlı bu məqam İKT mütəxəssislərinin bilik və bacarıqlarının sahə yönümlü olmaması, işgötürənlərin tələblərinə cavab verməməsi, lakin kadr çatışmazlığı problemi qarşısında qalan rəhbərlərin onları işə qəbul etmək məcburiyyətində qalması ölkəmiz üçün də xas olan cəhətdir. Belə kadrları işə qəbul edən rəhbərlər lazımi bilikləri mənimsəmələri üçün onların kurslara göndərilməsi kimi çıxış yolları tapırlar [14, 15]. Bu isə vaxt itkisidir, dövlət üçün əlavə məsrəfdir və s. Odur ki, təhsil proqramlarında işgötürənlərin tələbləri nəzərə alınmalı, bilik və bacarıqların sahə yönümlülüğü təmin olunmalıdır.

Hesabatlarda həmçinin qeyd olunur ki, hazırlanan kadrların mövcud İKT vasitələrində işi yerinə yetirmək üçün müvafiq biliyini, hazırlığının olmasına xüsusi diqqət yetirilməli, təhsildə yeni texnologiyalar haqqında biliklər mənimsənilməli, **təhsil yeni texnologiya ilə ayaqlaşmalıdır.**

“Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyasında e-dövlətdə kadr hazırlığının sadalanan problemlərinin uğurlu həllini tam əhatə edən müddəalar öz əksini tapmışdır. Konsepsiyada “Elektron hökumət”in formalaşdırılması məqsədi ilə ardıcıl və mərhələli qaydada müvafiq tədbirlərin görülməsi qeyd olunur. “...İKT üzrə kadr hazırlığı işi də təkmilləşdiriləcəkdir. Yüksəkixtisaslı mütəxəssislərə və elmi kadrlara artan tələbatın ödənilməsi məqsədi ilə ölkənin ali təhsil ocaqlarında təhsilin elmi tədqiqatlar və innovasiyalarla sıx inteqrasiyasına əlverişli mühit yaradılacaq, dünyanın qabaqcıl təhsil ocaqları ilə əlaqələr genişləndiriləcək, həmçinin ölkədən kənara “beyin axını”nın qarşısının alınması üçün təsirli tədbirlər görülməcəkdir [16].

E-dövlətdə insanların maarifləndirilməsi məsələləri

Tədqiqatlar göstərir ki, hətta inkişaf etmiş ölkələrdə belə İKT məhsullarının tətbiqi istiqamətində 20-25% imtinalara rast gəlinir ki, bu da işlənmiş onlayn xidmət sistemlərinin

(vəb-saytların) istifadəsində istifadəçilərin lazımi biliklərə, bacarıqlara malik olmaması ilə əlaqədardır [7, 12].

Bu məqamlar e-dövlətdə insan faktoruna diqqəti artırır, hər bir vətəndaşın *İnternet istifadəçisi kimi* təqdim edilən onlayn xidmətdən səmərəli istifadəsi üçün lazımi bilik və bacarıqlara yiyələnməsini – elektron vətəndaşın formalaşmasını, eyni zamanda, vətəndaşların müraciətlərini cavablandıran dövlət qulluqçularının lazımi İKT biliklərinə yiyələnmələrini - elektron məmurun formalaşmasını zəruri edir.

E-dövlətdə insan resurslarının formalaşdırılması üçün əhalinin məlumatlandırılması, maarifləndirilməsi məsələləri “Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün Milli Strategiya”da aşağıdakı müddələrdə öz əksini tapmışdır:

- əhalinin müxtəlif qrupları, şəhər və kənd yaşayış məntəqələri, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələri arasında İKT-dən istifadədə mövcud fərqlilik aradan qaldırılmalıdır;
- əhalinin, dövlət qulluqçularının və dövlət müəssisələrində çalışan işçilərin İKT üzrə ümumi bilik səviyyəsi artırılmalıdır;
- maarifləndirmə – informasiya cəmiyyəti quruculuğuna geniş kütlələrin cəlb olunması, cəmiyyətin hər bir üzvünün bu prosesdə fəal iştirakının təmin edilməsi üçün bu texnologiyalara dair bilik və məlumatlar əhatəli şəkildə əhaliyə çatdırılmalıdır [17].

Bu istiqamətdə işlərin təşkili əhalinin, dövlət qulluqçularının və dövlət müəssisələrində çalışan işçilərin məlumatlandırılması, maarifləndirilməsi istiqamətində aşağıdakı istiqamətlərdə fəaliyyətin həyata keçirilməsini zəruri edir:

- vətəndaşların fiziki imkanlarından asılı olmayaraq onların e-dövlət xidmətlərindən rahat istifadəsi üçün müvafiq veb-saytlarda maarifləndirici təlimatlar hazırlanmasına diqqət verilməlidir;
- hazırlanmış onlayn xidmət saytlarında istifadəçilərin rastlaşacağı bütün “necə?”, “nə cür?” suallarına uyğun metodik göstərişlər yerləşdirilməlidir;
- metodik göstərişlərin hazırlanmasında audio-video texnologiyaların imkanlardan istifadə olunmalıdır;
- əhalinin İnternetdən istifadə bacarığına yiyələnməsi işi müntəzəm davam etdirilməlidir;
- əhalinin e-poçt xidmətlərindən istifadəsi işi təşkil olunmalıdır və s.

Bu məsələlərin uğurlu həlli, ilk növbədə, İnternet istifadəçilərlə bağlı məsələni gündəmə gətirir. Bu məsələ ilə bağlı ölkəmizdə vəziyyət günbəgün yaxşılaşır və bu istiqamətdə ardıcıl dövlət siyasəti həyata keçirilir. Hazırda Azərbaycan əhalisinin təxminən 70%-i İnternet istifadəçisidir. Ölkənin bütün ərazisində əhalinin genişzolaqlı İnternet xidmətlərdən istifadəsini genişləndirmək məqsədilə "Evlərə optika" layihəsi həyata keçirilir. Bu istiqamətdə aparılan işlərin nəticəsidir ki, 2015-ci ildən Bakı 100 mb/s, digər iri şəhər və rayon mərkəzləri 30 mb/s, qəsəbə və kənd yerləri isə 10 mb/s genişzolaqlı İnternetlə təmin ediləcəkdir. İnternet istifadəçilərinin sayının 2017-ci ilə qədər ölkə əhalisinin 85%-ni təşkil edəcəyi, 2020-ci ilə qədər isə bu göstəricinin 100% olacağı nəzərdə tutulur.

Ölkəmizdə "Elektron Hökumət" portalının funksionallığı, elektron xidmətlərin çeşidi və keyfiyyətinin artırılması istiqamətində də işlər davam etdirilir. Bunun nəticəsidir ki, hazırda elektron xidmətlərdən istifadə sayı 6 milyona çatmış, “Elektron hökumət” portalına 45 dövlət qurumu qoşulmuş, 386-dan çox elektron xidmət inteqrasiya edilmişdir [18, 19].

Nəticə

Azərbaycanda e-dövlət quruculuğu, o cümlədən də insan resurslarının formalaşması istiqamətində aparılan siyasətin məntiqi nəticəsidir ki, bu gün ölkəmiz e-dövlətin inkişaf səviyyəsinə görə, ötən ilə nisbətən 28 pillə irəliləmiş, uğurlu nəticə əldə etmişdir. Bu istiqamətdə uğurların davamlılığının təminatı üçün e-dövlət quruculuğu istiqamətində hər bir məsələyə

diqqətlə yanaşılmalıdır. Bu isə e-dövləti formalaşdıran hər bir komponentin (onlayn xidmətlər, telekommunikasiya infrastrukturu, insan resursları) incəliklərinin öyrənilməsinə tələb edir.

Ədəbiyyat

1. Elektron Hökumət Bülleteni, Bülleten No:22/oktyabr 2014, <http://www.mincom.gov.az>
2. <http://www.mincom.gov.az>
3. “2008-2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin informasiyalaşdırılması üzrə Dövlət Proqramı”, <http://www.edu.gov.az>
4. Gerald A.C. Personnel and Human Resource Management, 2002, Thomson Copyright, 511 p.
5. Yusifov F.F. İnformasiya cəmiyyətinin monitorinqi: mövcud problemlər və onların həlli yolları // İnformasiya cəmiyyəti problemləri, 2010, №2, s.30–37.
6. <http://www.cyber.law.harvard.edu>
7. United Nations. E-Government SURVEY 2014, E-Government for the future we want, <http://www.unpan3.un.org>
8. The Global Information Technology Report 2009-2010, <http://www.weforum.org>
9. “Azərbaycan Respublikasında ümumtəhsil məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təminatı Proqramı (2005-2007-ci illər)”, <http://www.edu.gov.az>
10. “2008-2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin informasiyalaşdırılması üzrə dövlət proqramı”, <http://www.edu.gov.az>
11. Cabbarov M. Elektron təhsilin formalaşması vəziyyəti və inkişaf perspektivləri / “Elektron dövlət quruculuğu problemləri” I Respublika elmi praktiki konfransı, 4 dekabr 2014, <http://www.ict.az>
12. Nkohkwo Q.N., Sirajul I.M. Challenges to the Successful Implementation of e-Government Initiatives in Sub-Saharan Africa: A Literature Review // Electronic Journal of e-Government, 2013, Volume 11, Issue 2, pp.253-253.
13. Məmmədova M.H., Cəbrayıllova Z.Q. Təhsil sistemində informasiya texnologiyaları ixtisasları üzrə mütəxəssislərin hazırlığı // İnformasiya cəmiyyəti problemləri, 2010, №1, s. 23–31.
14. Məmmədova M.H., Cəbrayıllova Z.Q., Manafli M.İ. İnformasiya texnologiyaları mütəxəssislərinə tələbatın monitorinqi. “İnformasiya Texnologiyaları” nəşriyyatı, Bakı, 2009, 199 s.
15. Məmmədova M.H., Cəbrayıllova Z.Q. Azərbaycanda informasiya texnologiyaları mütəxəssislərinin peşəkarlığının artırılması problemləri // İnformasiya cəmiyyəti problemləri, 2010, №2, s.73–79.
16. “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası, <http://www.president.az>
17. “Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün Milli Strategiya”, <http://www.president.az>
18. <http://www.anl.az>
19. Abbasov Ə.M. Azərbaycanda elektron hökumət quruculuğu: əldə edilən nailiyyətlər və qarşıda duran vəzifələr / “Elektron dövlət quruculuğu problemləri” I Respublika elmi praktiki konfransı, 4 dekabr 2014, <http://www.ict.az>

УДК 330:004

Джабраилова Зарифа Г.

Институт Информационных Технологий НАНА, Баку, Азербайджан

depart15@iit.ab.az

Формирование человеческих ресурсов в электронном государстве: существующая практика, проблемы и перспективы

В статье представлена практика формирования человеческих ресурсов в электронном государстве (э-государство), проведен анализ индикаторов человеческих ресурсов, которые являются одним из компонентов индекса развития э-государства. Задачи формирования человеческих ресурсов классифицированы, проанализированы, изложены проблемы и пути их решения при реализации.

Ключевые слова: э-государство, человеческие ресурсы, индекс развития э-государства, индекс человеческих ресурсов, подготовка кадров, ИКТ-грамотность населения.

Zarifa G. Jabrayilova

Institute of Information Technology of ANAS, Baku, Azerbaijan

depart15@iit.ab.az

The human resources formation in e-government: existing practice, problems and perspectives

The article comments on existing experiences of human resources formation in the e-government and analyses human resource indicators as one component of e-government development index. The issues of human resources formation are analyzed by classification, and existing problems in this field, as well as the present state in Azerbaijan are commented upon.

Keywords: e-government, human resources, E-Government Development Index, human resources Index, personnel training, ICT literacy of population.